

plazovine, ponesrečenec je imel smuči še pritrjene z lovilnim jermenom, zapetosti sta tičali v zankah smučarskih palic.

Enakega pomena kot lavinska žolna je za turnega smučarja lavinska lopata. Brez te traja odkopavanje zasutega iz globine enega metra nekako eno uro, z lopato pa samo približno deset minut.

Medsebojno (tovariško) reševanje se začne z natančnim pregledom površine plazovine na pogled in sluh. Šele nato sledi iskanje z lavinsko žolno. Če nikakor ni možnosti, da se izognemo pobočju, na katerem pričakujemo plaz, in uberemo drugo pot, moramo upoštevati pravila varne hoje: odpnemo lovilne jermene, zanke smučarskih palic snamemo z zapetij.

6. Smučarski učitelj je zapeljal na vesino, kjer je s palico večkrat preizkusil, kakšna je trdota snežne odeje. Nato je nekoliko počakal in poskočil s smučmi, da bi preskusil njeno trdnost.

Preizkus s palico in skakanje s smučmi sta povsem neprimerni metodi za ugotavljanje stabilnosti snežne odeje.

7. Večina nesreč v zimi 1995/96 se je zgodila med vožnjo po skrajno strmih pobočjih severne do severovzhodne lege.

Nagib in lega pobočja sta poleg oblike zemljišča in vegetacije komaj dva, vendar zelo pomembna topografska dejavnika, ki vplivata na trganje plazu. Po pravilu ni strme vesine, ki bi bila povsem varna pred plazom. Kadar nagib pobočja preseže 30°, ga moramo upoštevati kot potencialno plaznico. Čim bolj je strmo, bolj je nevarno. Kar 50 odstotkov vseh splazitev je bilo na pobočjih z nagibom najmanj 40°, torej na ekstremnih strminah. Kar zadeva lego pobočja, pa velja še naslednje: 90 odstotkov nesreč smučarjev v plazovih se zgodi na osojnih pobočjih, torej na severnih in severovzhodnih legah, kjer je zgradba snežne odeje večinoma dosti slabša kot na pobočjih z drugo lego.

V času nastanka te ocene, 5. 12. 1996, se zima 1996/97 v Avstriji komaj začena, imamo pa že dve smrtni žrtvi plazu.

V LJUBLJANI JE BILA FOTOGRAFSKA RAZSTAVA O PRVENSTVENIH VZPONIH V HIMALAJI

SLOVENCİ NA VSEH OSEMTISOČAKIH

V Galeriji TR3, predddverju nekdanje visoke zgradbe nasproti stavbe slovenskega parlamenta na Trgu republike, so 25. marca odprli fotografsko razstavo »Slovenci na vseh osematisočakah — 14 x 8000«, razstavo o slovenskih vzponih na vse himalajske osematisočake. Na izredno lepih panojih je bilo do 16. aprila razstavljenih 64 fotografij s kratkimi podatki o odpravah in vzponih med letoma 1975 in 1995 ter za primerjavo nekaj opreme s prve in zadnje odprave. Namen razstave je bil prikazati dejavnost, v kateri sodi Slovenija v najožji svetovni vrh, ter mogočnost in lepoto himalajskih velikanov.

Prireditelji razstave, Planinska zveza Slovenije, so sicer pričakovali več dosedanjih in bodočih sponzorjev največjih slovenskih alpinističnih odprav na visoke gore in v prepadne stene, vendar so na otvoritev prišli predvsem alpinisti, udeleženci teh odprav in njihovi simpatizerji, nekako sto gorništvu privrženih Slovencev, ki so vsi po vrsti pohvalili zgledno pripravljene panoje.

Otvoritveno slovesnost je vodila redaktorica televizijske oddaje »Gore in ljudje« **Marjeta Keršič Svetel**, ki je zbrane takole nagovorila:

»Spoštovane obiskovalke, spoštovani obiskovalci, lepo pozdravljeni na razstavi, ki orisuje dolgoletna prizadevanja slovenskih alpinistov na osematisočakah sveta — prizadevanja, ki so bila zelo uspešna in so zapisala slovenski alpinizem v sam svetovni vrh.

Poseben pozdrav velja navzočim alpinistom, članom odprav na osematisočake, pa tudi predstavnikom vseh tistih podjetij, ki so pomagala, da so v minulih desetletjih številne slovenske odprave sploh lahko odšle na pot v Himalajo.

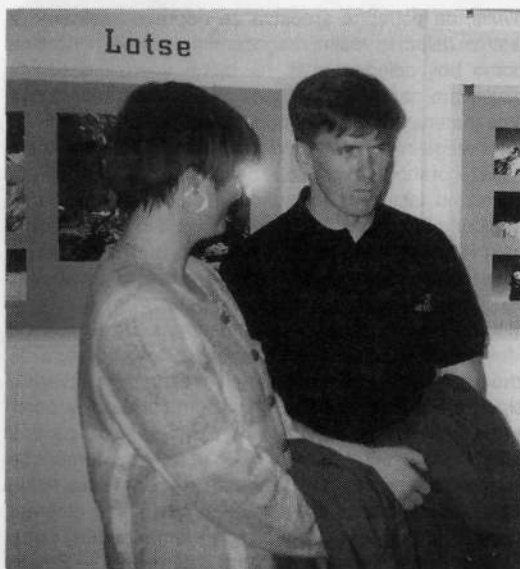

Predsednik PZS Andrej Brvar je na otvoritveni slovesnosti govoril, načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva Tone Škarja je razstavo odprl.

Na svetu je 14 samostojnih vrhov, ki segajo več kot 8000 metrov visoko. To so Everest, K2, Kangčendzenga, Lotse, Makalu, Čo Oju, Daulagiri, Manaslu, Nanga Parbat, Anapurna, Gašerbrum 1 in 2, Broad Peak in Šiša Pangma.

Ob tem je vsaj še enkrat toliko stranskih vrhov, ki segajo nad 8000 metrov in predstavljajo samostojne alpinistične cilje. Sem lahko štejemo vsaj vse tri stranske vrhove Kangčendzenge z Jalung Kangom na čelu, pa Lotse Šar, stranske vrhove Anapurne, Šiša Pangme in Broad Peaka.

Leta 1950 je človek prvič stal na vrhu kakega osematisočaka. Podvig se je posrečil francoskima alpinistoma **Louisu Lachenalu** in **Mauriceu Herzogu**. Petindvaj-

V Galeriji TR3 je bil na dan otvoritve razstave tudi Davor Karničar, ki bo letošnjo jesen ponovil svoj poskus smučanja »v enem kosu« čisto z vrha Everesta do baznega tabora pod goro.

Foto: Marjan Raztresen

set let kasneje je na vrhu osematisočaka stal prvi Slovenec. Bil je to **Stane Belak-Štrauf** na vrhu Makaluja. S tem se je začela dve desetletji trajajoča slovenska pot na najvišje vrhove sveta.

Od leta 1975 pa do leta 1995, ko so naši alpinisti stali na vrhu Anapurne, je na samostojne osematisočake med 25 uspešnimi odpravami splezalo 39 slovenskih alpinistov. Opravili so 67 pristopov na najvišje vrhove Himalaje. Če k temu prištejemo še stranske vrhove, potem lahko govorimo o 27 uspešnih odpravah, 42 alpinistih in 74 vzponih na vrhove osematisočakov.

Največ pristopov na osematisočake sta opravila **Viktor Grošelj**, ki je bil kar na desetih, in **Andrej Štremfelj**, ki je bil na šestih, pri tem pa na Everestu kar dvakrat. Med alpinistkami prednjači **Marija Štremfelj** s tremi osematisočaki.

Pri vzponih na najvišje vrhove sveta pa slovenski alpinisti niso le sledili tujim stopinjam. Na osem osematisočakov so slovenski alpinisti zarisali prvenstvene smeri, na enega so se povzpeli v času nepalske zime, enkrat je šlo za solo vzpon, z dveh pa so z vrha odsmučali. Vsekakor nadvse lep obračun!

Potem je za besedo prosila predsednika Planinske zveze **Andreja Brvarja**, ki je v svojem nagovoru povedal:

Spoštovani alpinisti in dragi gostje!

Na zemlji je 14 samostojnih osematisočakov. Vsi so v Himalaji. Na prvega so se alpinisti povzpeli 1950. leta, na zadnjega 1970. Naša alpinistična generacija po drugi vojni je izzive za dokazovanje našla v velikih alpskih stenah, v Kavkazu, Andih in tudi v Himalaji.

Aleš Kunaver, vzornik slovenskega prodiranja v svetovno alpinistično areno, je rad poudarjal: »Kdor

hoče ujeti pobegli vlak, mora teči hitreje od njega.«

Vrhu svetovnega alpinizma smo se zopet priključili sredi sedemdesetih let. Če smo kot novinci želeli postati opazni in prepoznavni, je bilo potrebno napraviti dejanja enake oziroma večje vrednosti, kot jih je večina na alpinističnih prestolih. Prišel je Makalu, pa Everest, Cerro Torre, Daulagiri, s katerimi smo dokazovali svojo vrednost. Vztrajno smo nizali uspeh za uspehom in želi sprva prikrito odobravanje svetovne alpinistične javnosti.

Potrebovali smo dvajset let v obdobju od 1975 do 1995, da smo stali na vseh osematisočakih sveta. **Franci Savenc**, ki v registrih zabeleži skorajda vsak alpinistični dosežek, je stresel iz računalnika vse relevantne podatke: na te osematisočake se je povzpelo 39 slovenskih alpinistov, na osem najvišjih vrhov, torej na več kot polovico, so izpeljali prvenstvene smeri s pristopom na vrh, na enem so bili pozimi, na enega je bil opravljen solo vzpon, z dveh so smučali prav z vrha.

Če so še nedolgo tega naši alpinisti organizacijsko in kadrovske zmogli le eno odpravo na leto, more sedaj sleherni alpinistični odsek potrjevati svoje može in dekleta v tujih oddaljenih gorah. Kaj hočemo: če želimo ostati v igri, moramo slediti svetovnim trendom. Ti pa so že lep čas odmaknjeni od domačih sten v oddaljena prostranstva. V Planinski zvezi imamo Komisijo za odprave in tuja gorstva; zavoljo tega, da se izberejo in izluščijo najbolj vredni projekti. Tisti, ki nas bodo držali na vrhu. Ko so izbrani, običajno čaka **Toneta Škarjo** krvava pot od vrat do vrat, ko brusi kljuko in prepričuje direktorje, da je pametno primakniti nekaj k našim smelim načrtom. Pri tem se nehote spominja na **Jožo Čopa**, ki je rad pravil, da je planinska organizacija kot berač, ki se je pojavil pred gospodinjjo, ji pomolil gumb pod nos in jo poprosil, naj nanj zašije srajco.

Z alpinizmom smo planinci še najbližje športu. Alpinizem planinstvu prinaša napredek, alpinisti pomikajo meje možnega nenehno navzgor, večkrat izven meja dojemljivega. S tem postajajo vzorniki generacijam mladih, starejši sledijo vzorom mlajših, rojevajo se me-

Veliko alpinistov vseh generacij je prišlo na otvoritev, tudi Marjan Keršič Belac, član prve slovenske odprave v Himalajo, in Roman Robas, ki je lansko jesen vodil našo odpravo na tri himalajske vrhove pogorja Api.

riila in vrednote za jutri. Z alpinizmom je slovensko planinstvo postalo svetovno.

S sponzoriranjem alpinističnih odprav pravzaprav nagovarjamo tiste, ki so jim gore blizu. Teh je 400.000 odraslih na slovenskih tleh ali 20 odstotkov vsega prebivalstva. Nejevernežem, ki bi lahko podvomili v te številke, lahko prišepnem, da teh podatkov ne izračunavamo mi. S tem bi rad povedal: ko omogočite alpinistu, da lahko sredi ledenih strmin hropé napreduje proti zastavljenemu cilju, odtehta marsikatero bleščečo reklamo na masovnem mediju. Te reklame sicer ne dobivajo nagrad oglaševalskih žirij, je pa našim alpinistom francosko gorniško združenje v zadnjih sedmih letih dvakrat prisodilo najbolj cenjeno svetovno nagrado, Zlati cepin, za najbolj opazen in vreden alpinistični dosežek tekočega leta.

Alpinizem je zrasel na slovenskih tleh, niso ga prinesli od drugod. V sebi nosi gene trentarskih divjih lovcev, pa zeliščarjev in rudosledcev, opazne so Staničeve korenine vratolomne turistikke, v njem se prepleta narodov spomin na dneve boja za obstoj »slovenskega lica slovenskih gor«. V novejšem času je privzel nekaj kolonialnega duha, zato se naš, to je slovenski kulturni vpliv z vsako novo smerjo v kateri od daljnih svetovnih sten nenehno širi. Zavaljo tega so vlaganja v alpinizem tudi vlaganje v narodovega duha, v njegovo kulturo.

Seveda se tu in tam obrnemo tudi na državo. Vendar ne zato, da bi se priklenili na državne jaslji; te so nam tuje. Bolj ko državnim uradnikom dopovedujemo, naj, zaboga, primaknejo kak tolar, da se bodo s tem pridružili prej povedanim argumentom, bolj so gluha njihova ušesa in zadrngnjeni mošnjički. Zato smo se prisiljeni

hvaliti, da potrebna sredstva za odprave zaslužimo z lastnim delom in vašimi dragocenimi prispevki. Pričeli pa bomo bolj odločno trkati na njeno vest: z davčnimi olajšavami naj bi bilo omogočeno, da bi podjetja lažjega srca materialno vlagala v podvige, kot je alpinizem.

Kdor tvega in upa, je že dosegel uspeh. Alpinisti iščejo najlažji prehod preko najtežje ovire. Ti modrosti sta alpinizmu lastni, pa — roko na srce — uspešnemu direktorju firme tudi. Ne skrivamo, da tudi s to razstavo nagovarjamo Vas, da bi s pomočjo alpinizma krepili ugled svojih izdelkov ali storitev in s tem povečevali dobiček, ki bi ga zopet vlagali v alpinizem. «

Marjeta Keršič Svetel je potem dejala, da je bila od Makaluja 1975 pa do Anapurne 1995, od prvega do zadnjega slovenskega osemstisočaka, za slovenski alpinizem in alpiniste dolga in naporna pot, polna odrekovanja, trpljenja, uspehov in porazov, veselih, pa tudi težkih in žalostnih trenutkov. Vse je seveda nemogoče strniti na enem mestu. »Razstava, ki jo bomo čez nekaj hipov odprli, odstira le glavne, najbolj jasno izrisane stopinje te dolge poti, kakor so jih strnili avtorji **Tone Škarja, Franci Savenc in Stane Klemenc**. — Potem je Toneta Škarjo, načelnika Komisije za odprave v tuje gorstva pri PZS, prosila, da odpre razstavo, goste pa povabila, da si jo ogledajo.

Udeleženci otvoritvene slovesnosti so se zatem ob kozarčku najzlahtnejše pijače, kot se v naših krajih pač spodobi, zadržali še precej časa v prijaznih — kajpada gorniških — klepetih, obujali spomine na predstavljene gore in smeri ter nekateri načrtovali nove podvige, ki sicer ne bodo sodili v kategorijo, predstavljeno na razstavi, ampak bodo kakšen korak višje in dalje od nje.

DIRKA PO STENI, KI NI CESTA: HITROST V STENI POMENI VARNOST

LEDENI MRTVAŠKI PRT

PRIMOŽ LAJEVEC

Grandes Jorasses so gora s srhljivo severno steno, visoko 1200 metrov. Smeri v njej sodijo med resne ture in zahtevajo poleg dobre kondicije in obvladovanja kombiniranega plezanja tudi kanček zdrave pameti. Z Mihom sva tam okoli že plezala, zdelo se nama je, da našteje vrline imava... Če nisi ravno izbirčen, je to dovolj, da se odločiš za kakšno smer v tej steni. Možnosti je veliko in dejavnikov, ki krojijo izbiro, tudi. Marec, zima, vse je govorilo v prid Linceulu, le naše ime, Mrtvaški prt, nama ni šlo ravno gladko iz grla, vsaj od začetka ne. Ko pa sva kakšen teden govorila le še o tem, nama je zlovešči priimek postal kar domač. Prt je prt, pa čeprav mrtvaški!

Besedovanju je seveda sledilo pripravljanje opreme in tlačenje v nikoli dovolj velik avto. Še slovo od Marjetke in... Ostalo je bila rutina. Chamonix, gondola, nezno-sna smuka in gojzarjih in z nahrbtnikom, bivak in živci.

204 Čimprej v steno ali pa domov, to sta edini zdravili za

Kmalu nad vstopom v Linceul

Foto: Primož Lajevce